

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته زبان و ادبیات فارسی

گروه زبان و ادبیات فارسی

عنوان پایان نامه:

جنگ روانی در شاهنامه

حسین کریمی

استاد راهنما:

دکتر اسدالله جعفری

استاد مشاور :

دکتر احمد طحان

تیرماه ۱۳۹۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه ساه نور

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

مرکز شیراز

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته زبان و ادبیات فارسی

گروه زبان و ادبیات فارسی

عنوان پایان نامه:

جنگ روانی در شاهنامه

حسین کریمی

استاد راهنما:

دکتر اسدالله جعفری

استاد مشاور :

دکتر احمد طحان

تیرماه ۱۳۹۲

تاریخ: ۱۳۹۲/۰۴/۲۰

شماره: ۰۵/۱۶۲۷۲

پیوست:

دانشگاه پیام نور شیراز
بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
دانشگاه پیام نور استان فارس

صور تجلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه دوره کارشناسی ارشد آقای حسین کریمی دانشجوی رشته زبان و ادبیات فارسی به

شماره دانشجویی ۸۸۰۲۷۴۵۳۲ با عنوان:

" جنگ روانی در شاهنامه "

با حضور هیات داوران در روز پنجشنبه مورخ ۱۳۹۲/۰۴/۲۰ ساعت ۱۰ در محل ساختمان غدیر دانشگاه پیام نور

شیراز برگزار شد و هیأت داوران پس از بررسی، پایان نامه مذکور را شایسته نمره به عدد ۱۹/۲۸ به

حروف..... با درجه..... تشخیص داد.

ردیف	نام و نام خانوادگی	هیات داوران	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه	امضاء
۱	دکتر اسداله جعفری	راهنما	استادیار	پیام نور جهرم	
۲	دکتر احمد طحان	مشاور	استادیار	آزاد اسلامی فیروزآباد	
۳	دکتر غلامرضا فولادی	داور	استادیار	پیام نور داراب	
۴	امیر اکبری	نماینده تحصیلات تکمیلی	مربی	پیام نور شیراز	

رئیس اداره تحصیلات تکمیلی

شیراز- شهرک گلستان، بلوار دهخدا
قبل از نمایندگی بین المللی
تلفن: ۰۷۱۱ - ۶۲۲۲۲۵۵
دورنگار: ۰۷۱۱ - ۶۲۲۲۲۴۹
صندوق پستی: ۱۳۶۸ - ۷۱۹۵۵
www.spnu.ac.ir
Email: admin@spnu.ac.ir

اینجناب حسین کریمی دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی گواهی می‌نمایم چنانچه در پایان نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته‌ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و مأخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده‌ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می‌دانم و جوابگوی آن خواهم بود.

دانشجو تانید می‌نماید که مطالب مندرج در این پایان نامه نتیجه تحقیقات خودش می‌باشد و در صورت استفاده از نتایج دیگران مرجع آن را ذکر نموده است.

نام و نام خانوادگی دانشجو
حسین کریمی
تاریخ و امضاء
۹۳/۴/۲۰

اینجناب حسین کریمی دانشجوی ورودی سال ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی گواهی می‌نمایم چنانچه بر اساس مطالب پایان نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب، و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب، و ... به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمائیم.

نام و نام خانوادگی دانشجو
حسین کریمی
تاریخ و امضاء
۹۳/۴/۲۰

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه پیام نور می‌باشد.

تیرماه ۱۳۹۲

تقدیم به:

ایران و مردمان مهرورز ایران ،

به محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه‌ی تلاش‌های محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی‌ام انجام داده‌اند،

به همسر مهربانم که با قلبی آکنده از عشق و معرفت ، محیطی سرشار از سلامت و امنیت و آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است و مرا در راه رسیدن به این هدف عالی یاری رساند؛ همچنین به فرزند دلبندم که صبورانه و صادقانه مرا همراهی نموده است تا بتوانم در کمال آرامش و آسایش به تهیه و تنظیم پایان نامه پردازم.

سپاس گزاری

از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر اسدالله جعفری که از محضر پر فیضشان، بهره‌ها برده و با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند، همواره راهنما و راه‌گشای نگارنده در اتمام و اکمال پایان نامه بوده است سپاس گزاری می‌نمایم.

از استاد دانشمند و پر مایه‌ام جناب آقای دکتر احمد طحان که از مساعدت‌های بی‌شائبه و مشاوره‌های کار ساز و سازنده ایشان بهره‌ها بردم سپاس گزاری می‌نمایم.

و با تشکر خالصانه خدمت همه کسانی که به نوعی مرا در به انجام رساندن این مهم یاری نموده‌اند.

چکیده:

شاهنامه سروده‌ای حماسی است که فرهنگ و تمدن ایران زمین را در قالب رزم سپاهیان ایرانی با دشمنان به زیبایی به تصویر کشیده است به ویژه که فردوسی با استادی تمام فنون و مهارت‌های رزم و ریزه کاری‌های آن را بیان کرده است. این رساله یکی دیگر از زوایای پنهان و ابعاد ناپیدای این حماسه ملی با عنوان "جنگ روانی در شاهنامه" را، مورد واکاوی قرار داده است. هدف از این پژوهش آشنایی بیشتر با اهمیت و غنای شاهنامه و دست یابی به میزان ارزش جنگ روانی در مقایسه با جنگ عملی و بیرونی در شاهنامه و شناخت نگرش و تفکر جامع فردوسی در خصوص شیوه‌های جنگ روانی است.

در فصل اول این رساله، کلیات پژوهش شامل: تعریف، پیشینه، اهداف، اهمیت و ضرورت تحقیق بیان گردیده است. در فصل دوم مفاهیم و اصطلاحات جنگ و گونه‌های آن تبیین و توضیح داده شده است. در فصل سوم به جنگ در شاهنامه پرداخته شده و در فصل‌های چهارم و پنجم که قسمت اصلی این رساله است، مفاهیم و اصطلاحات جنگ روانی در شاهنامه با عنوان آفند و پدافند روانی مورد ارزیابی قرار گرفته است سپس در مقایسه با شیوه‌های جنگ روانی به کار رفته، نمونه‌ها و همانندی‌های آن را در شاهنامه نشان داده‌ایم و در نهایت، یک جمع بندی کلی صورت گرفته است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که جنگ روانی از انواع جنگ درونی است که در آن روح و ذهن فرد درگیر می‌شود و در شاهنامه نمود بسیاری دارد و شگرد‌ها و مصادیق گوناگونی بر این نوع جنگ مترتب است. جنگ روانی در شاهنامه همگام با جنگ بیرونی و عملی اجرا می‌شود.

واژگان کلیدی: ادبیات حماسی - شاهنامه فردوسی - جنگ - جنگ روانی

فهرست مطالب

۱	فصل اول: کلیات تحقیق.....
۲	۱.۱. مقدمه.....
۴	۲.۱. تعریف مساله.....
۵	۳.۱. اهداف پژوهش.....
۵	۴.۱. سوالات تحقیق.....
۶	۵.۱. فرضیه های تحقیق.....
۶	۶.۱. پیشینه تحقیق.....
۷	۷.۱. روش تحقیق.....
۸	فصل دوم جنگ و گونه های آن
۹	۱.۲. جنگ چیست؟.....
۱۲	۲.۲. رزم ابزار های جنگ.....
۱۳	۱.۲.۲. رزم ابزار های واقعی جنگ.....
۱۴	۲.۲.۲. رزم ابزار های مجازی جنگ.....
۱۵	۳.۲. انواع جنگ بر اساس موضوع و حوزه.....
۱۵	۱.۳.۲. جنگ سیاسی.....
۱۶	۲.۳.۲. جنگ نظامی.....
۱۶	۱.۲.۳.۲. جنگ فیزیکی.....
۱۷	۲.۲.۳.۲. جنگ روانی؛ آفند روانی.....
۲۱	۱.۲.۲.۳.۲. اهداف آفند روانی.....
۲۲	۲.۲.۲.۳.۲. مراحل آفند روانی.....

۲۳ شیوه های آفند روانی..... ۳.۲.۲.۳.۲
۳۱ جنگ فراروانی و ماوراء الطبیعیه ۴.۲.۲.۳.۲
۳۲ جنگ روانی؛ پدافند روانی..... ۳.۲.۳.۲
۳۲ اهداف پدافند روانی..... ۱.۳.۲.۳.۲
۳۳ اصول عملیات پدافند روانی..... ۲.۳.۲.۳.۲
۳۴ مراحل پدافند روانی..... ۳.۳.۲.۳.۲
۳۴ روش ها و شیوه های عملیات پدافند روانی..... ۴.۳.۲.۳.۲
۳۷ جنگ و کاربرد آن در ادبیات..... ۴.۲
۴۰ ادبیات فارسی و جنگ..... ۱.۴.۲
۴۲ شعر حماسی..... ۱.۱.۴.۲
۴۷ فصل سوم: شاهنامه و جنگ
۴۸ ۱.۳ شاهنامه فردوسی.....
۵۰ ۲.۳ جنگ در شاهنامه.....
۵۲ ۳.۳ گونه های جنگ در شاهنامه.....
۵۵ ۱.۳.۳ جنگ فیزیکی.....
۵۶ ۲.۳.۳ جنگ اندیشگانی.....
۵۷ ۱.۲.۳.۳ جدال درونی و حدیث نفس.....
۶۱ ۲.۲.۳.۳ جدال اندیشگانی دو هم آیین.....
۶۵ ۳.۳.۳ درباره جنگ روانی در شاهنامه.....

فصل چهارم: آفند روانی در شاهنامه	۷۱
۱.۴. شیوه های آفند روانی در شاهنامه	۷۲
۱.۱.۴. آفند روانی بر پایه دروغ و فریب	۷۲
۲.۱.۴. اختلاف و تفرقه افکنی	۱۱۰
۳.۱.۴. جادو	۱۱۷
۴.۱.۴. تحقیر و تمسخر	۱۲۲
۱.۴.۱. گوازه وطن	۱۲۵
۲.۴.۱. دشنام دادن	۱۳۱
۵.۱.۴. ترسانیدن و بیم دادن	۱۳۵
۶.۱.۴. رجز خوانی ها	۱۴۷
۷.۱.۴. برانگیختن و دلیر گردانیدن	۱۵۰
۸.۱.۴. بازداشتن و سست گردانیدن	۱۶۵
۹.۱.۴. آزمند سازی و تطمیع	۱۷۳
۱۰.۱.۴. تاثیر و تاثر پیشگویی های کیهانی در جنگ روانی	۱۸۰
۱۱.۱.۴. تاثیر روانی رنگ ها در جنگ	۱۸۶
۱۲.۱.۴. ایجاد سر و صدا های هول انگیز	۱۹۰
۲.۴. ابزارها و امکانات جنگ روانی در شاهنامه	۱۹۵
۱.۲.۴. سازها و آلات موسیقی	۱۹۵
۲.۲.۴. پرچم و درفش	۲۰۰

۳.۲.۴. نشان ها و نماد ها.....	۲۰۳
۴.۲.۴. اخترگزاران و پیشگویی در شاهنامه.....	۲۰۷
۵.۲.۴. پوشیدن پوست برخی از حیوانات.....	۲۱۰
۶.۲.۴. استفاده از حیوانات تنومند و عظیم الجثه.....	۲۱۲
۷.۲.۴. نامه ها.....	۲۱۳
فصل پنجم : پدافند روانی در شاهنامه.....	۲۱۶
۱.۵. عملیات ضد جنگ روانی در شاهنامه.....	۲۱۷
۱.۱.۵. نیایش و دعا.....	۲۱۸
۲.۱.۵. وحدت و اتحاد.....	۲۲۳
۳.۱.۵. سخنرانی.....	۲۲۵
۴.۱.۵. تفوق قوای روحی.....	۲۲۹
۵.۱.۵. اصل پیشدستی.....	۲۳۱
۲.۵. دو اصل اساسی جنگ روانی در شاهنامه.....	۲۳۳
۱.۲.۵. اطلاعات در جنگ روانی شاهنامه.....	۲۳۳
۲.۲.۵. ضد اطلاعات در جنگ روانی شاهنامه.....	۲۴۲
فصل ششم : نتیجه گیری.....	۲۵۵
۱.۶. یافته های نوین.....	۲۵۶
۲.۶. جداول و نمودارها.....	۲۵۸
منابع و مأخذ.....	۲۸۲

فهرست نمودارها، جدول ها و شکل ها

- نمودار شماره یک؛ جنگ های شاهنامه..... ۲۵۸
- نمودار شماره دو؛ جنگ های ایرانیان و بیگانگان..... ۲۵۹
- نمودار شماره سه؛ جنگ های هفت خوانی..... ۲۶۰
- نمودار شماره چهار؛ شیوه های جنگ روانی از نگاه آمار..... ۲۶۱
- نمودار شماره پنج؛ جنگ روانی مبتنی بر روش فریب و دروغ..... ۲۶۲
- نمودار شماره شش؛ جنگ روانی بر اساس نامه ها..... ۲۶۳
- نمودار شماره هفت؛ جنگ فراروانی مبتنی بر روش گفتاری، شنیداری..... ۲۶۴
- نمودار شماره هشت؛ جنگ فراروانی مبتنی بر روش دیداری، رفتاری..... ۲۶۵
- نمودار شماره نه؛ جنگ روانی بر بنیاد جادو..... ۲۶۶
- جدول شماره یک؛ جنگ های شاهنامه فردوسی..... ۲۶۷
- جدول شماره دو؛ فهرست جدال اندیشگانی..... ۲۷۲
- جدول شماره سه؛ فهرست حدیث نفس ها..... ۲۷۳
- جدول شماره چهار؛ شمار کارهای اطلاعاتی و ضد اطلاعاتی کاراگاهان..... ۲۷۵
- جدول شماره پنج؛ بررسی نامه های شاهنامه از منظر جنگ روانی..... ۲۷۶
- شکل شماره یک؛ انواع جنگ بر اساس موضوع و حوزه..... ۲۸۱
- شکل شماره دو؛ انواع جنگ در شاهنامه..... ۲۸۱

فصل اول

کلیات تحقیق

۱. کلیات تحقیق

در این فصل ابتدا به ذکر مقدمه‌ای در باب شاهنامه، نقش و اهمیت آن پرداخته‌ایم و پس از آن، موضوع تحقیق را تبیین کرده‌ایم سپس اهدافی که از نگارش این رساله دنبال می‌شود، بیان می‌گردد و در ادامه سؤالاتی را که به دنبال پاسخ گویی آن هستیم، مطرح ساخته و ضمن بیان فرضیه‌های تحقیق، روش خود را نیز در گردآوری مطالب و اطلاعات بیان می‌کنیم.

۱-۱- مقدمه

متون گران سنگ ادبیات فارسی به عنوان زبان گویای اوضاع اجتماعی، آداب و رسوم، علوم و دانش‌های گذشتگان، هنوز در میان سطور و صفحات خود رازها و گنج‌های نهفته‌ای دارد و در هر زمینه از دانش بشری می‌تواند راه‌گشا و راهنمای طالبان حقیقت باشد، در این میان شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی که در عرصه حماسه سرایی گوی سبقت را از حماسه‌های دیگر ربوده مضامین، مطالب، علوم و دانستنی‌های فراوانی را در دل خود نهفته دارد که گذشت زمان نه تنها از ارزش آن نکاسته بلکه حماسه او را در جایگاه رفیعی قرار داده است.

در دریای بیکران فکر و اندیشه فردوسی مرواریدهای درخشانی در صدف سخنش نهفته است و آن گاه که صدفی از آن گشوده می‌شود درخشش گهر آن دیدگان بینندگان را متحیر و مبهوت می‌سازد. آنچه نویسنده این صفحات را بر آن داشت تا موضوعی از مفاهیم بلند و پر مغز شاهنامه را با عنوان؛ «جنگ روانی در شاهنامه» به عنوان موضوع پایان نامه برگزیند، این است که ما از مضامین عالی متون ادبی فاصله گرفته‌ایم و در حالی که بیگانگان تأمل بیشتری به این موضوعات دارند ما خود به عنوان صاحبان اصلی این آثار گران بها به این گنجینه‌های حکمت و معرفت بی توجهی می‌کنیم.

تأمل و توجه به داستان‌های شاهنامه هر خواننده را به برداشت‌های گوناگون وامی‌دارد. علوم نظامی و جنگ، که بخش اعظمی از متون تاریخی، ادبی و به ویژه حماسی را به خود اختصاص داده است، در شاهنامه جلوه‌ای برجسته دارد و انسان که همواره در ستیز و نبرد با موانع و دشمنان خود برای رسیدن به مقصود است، می‌تواند مطالبی مفید از حماسه ملی ایران کسب کند. شاید به نظر آید که مطالعه جنگ‌های گذشته فاقد ارزش علمی و کاربردی است، اما تاریخ نظامی عصر جدید مؤید این واقعیت است که بسیاری از نظریه‌ها و آیین‌های جنگی امروز از بررسی علمی نبردهای اعصار پیشین سرچشمه گرفته است.

شاهنامه فردوسی به عنوان یک اثر حماسی، مملو از نکات و دستوره‌های جنگی و شیوه‌های جنگ کردن است که بیشتر آن‌ها با مفاد نظام نامه‌ها و کتاب‌های شیوه‌ی کارزار فعلی که در نتیجه تجارب جنگ‌های متعدد دنیا تدوین شده، مطابق است. جنگ روانی یکی از همین مقوله‌هاست که بنا به اذعان اکثر کارشناسان نظامی و نویسندگان، ریشه در اعماق تاریخ دارد و در متون قدیمی ما از جمله شاهنامه فردوسی با علم و دانش کافی بدان پرداخته شده است. پژوهش در شیوه‌ها و شگردهای جنگ روانی در شاهنامه می‌تواند به ویژه در فنون نظامی عصر جدید راه‌گشای فرماندهان نظامی باشد از سوی دیگر هیچ جنگ عملی بدون برخورداری از جنگ روانی به نتیجه‌ای قابل قبول نخواهد رسید. این امر ضرورت پرداختن به این موضوع را در شاهنامه فردوسی روشن می‌سازد.

با مطالعه این تحقیق خوانندگان در می‌یابند که؛ هر چند واژه جنگ روانی از جنگ جهانی دوم به بعد جنبه کلاسیک و باضابطه‌ای پیدا کرده؛ در آثار حماسی کهن ادب فارسی، موارد و کاربرد فراوانی داشته است و فردوسی قرن‌ها پیش در قالب داستان‌های حماسی و دل انگیز، روش‌های متعدد جنگ روانی را مورد استفاده قرار داده است و شاید همچنان بسیاری از اسرار جنگی داستان‌های آن مستور مانده باشد.

این رساله با بهره‌گیری از کل شاهنامه و از روی کتاب تک جلدی «شاهنامه فردوسی» (متن کامل) که بر اساس نسخه چاپ مسکو و به کوشش دکتر سعید حمیدیان تهیه شده، نگارش یافته است. در این کتاب، ابیات و عنوان‌هایی که در نسخه‌ی مسکو نبوده و بهتر می‌نمود که آورده شود و یا حتی آن

دسته که احتمال زیاد بودن آن می‌رفت، اگر مخمل به داستان شاهنامه یا اندیشه‌های فردوسی نمی‌شد، در قلاب قرار گرفته‌اند. در ارجاع به شاهنامه، شماره‌ی صفحه‌ای که بیت یا ابیاتی از آن برگرفته شده، آورده شده است و از تکرار سال نشر اثر خودداری کرده‌ایم. در کنار این مجلد از شاهنامه، از دو شاهنامه‌منثور دکتر سید محمد دبیر سیاقی (برگردان روایت گونه شاهنامه فردوسی به نثر) و دیگری؛ دکتر میترا مهرآبادی در توضیح، شرح و معنی ابیات استفاده شده است. منابع مورد استفاده نیز بر اساس شیوه‌نامه APA و روش ارجاع درون‌متنی می‌باشند و مشخصات کامل کتاب‌شناسی منابع در آخر پایان‌نامه آورده شده است.

۱-۲- تعریف مسئله

جنگ از عمده‌ترین و مهم‌ترین عناصر حماسه است که در آثار حماسی با شیوه‌های گوناگون تصویر شده است. تصویر جنگ در حماسه ملی ایران به حدی فراوان است که آن را به یک جنگ‌نامه مانند کرده است. یکی از شگردها و شیوه‌های جنگ استفاده از جنگ روانی است و نیز یکی از گونه‌های جنگ در شاهنامه، جنگ روانی است. جنگ روانی جنگی است که هنگام نبرد و یا قبل و بعد از آن در حرکات، تفکرات و گفتار دلاوران کار آزموده برای پایین آوردن روحیه نیروهای بیگانه، شکست آنان و بالا بردن روحیه و توان رزمی نیروهای خودی به منظور کسب پیروزی به وقوع می‌پیوندد، این گونه جنگ در گوشه و کنار شاهنامه، چه در نبردهای تن به تن و چه در جنگ انبوه میان دو لشکر، به خوبی قابل رؤیت است.

قهرمانان شاهنامه گاه قبل از شروع جنگ و یا در فاصله بین جنگ‌ها نه با سلاح بلکه با تاکتیک‌ها و شیوه‌های خاص با هم مبارزه می‌کنند که محققان آن را نبرد روانی می‌گویند. فردوسی در تصویر نبرد روانی نیز مهارت بلند سخنوری خود را نشان داده و تصاویر جاذب و مؤثری آفریده است که توجه خواننده را به خود جلب می‌نماید. این طرز تصویر در بیشتر جنگ‌های شاهنامه به چشم می‌آید و فردوسی آن را در قالب‌های گوناگون، مهارتی بسزا از خود نشان می‌دهد.

۱-۳-اهداف پژوهش

مهم‌ترین اهداف متصور از این پژوهش عبارت است از :

- ۱- بررسی جنگ و انواع آن در شاهنامه، معرفی شیوه‌ها، شگردها و اصول جنگ روانی در شاهنامه فردوسی؛ نیز کمک به رهبران و فرماندهان نظامی در شناخت نگرش و تفکر جامع فردوسی در خصوص مهم‌ترین شیوه‌های جنگ روانی در حماسه ملی ایران.
- ۲- شناساندن شیوه‌ها و شگرد های جنگ روانی در حماسه ملی ایران به فرماندهان و مبارزان امروز.
- ۳- افزایش سطح آگاهی و اطلاعات دست اندر کاران مسائل مربوط به جنگ روانی و دریافت این اصل که پیروزی از طریق تجزیه و تحلیل راه‌های مختلف و محاسبات متعدد حاصل می‌شود.
- ۴- دست یابی به میزان ارزش جنگ روانی در مقایسه با جنگ عملی و بیرونی در شاهنامه.
- ۵- آشنایی بیشتر با اهمیت و غنای فرهنگی ادبیات فارسی در حوزه جنگ و گونه‌های آن.
- ۶- کاوش در شگردها و جلوه‌های جنگ روانی در شاهنامه در حوزه‌های آفند روانی و پدافند روانی و به دست دادن موارد به کار رفته‌ی آن در شاهنامه.
- ۷- بررسی و دریافت بیشترین، کم‌ترین، مؤثرترین و کم اثرترین شگرد جنگ روانی در حماسه ملی ایران.
- ۸- کاوش در ابزارهای به کار گیری جنگ روانی در شاهنامه.

۱-۴-سؤالات تحقیق

مهم‌ترین سوالات تحقیق عبارتند از :

- ۱- انواع جنگ در شاهنامه فردوسی کدامند و جنگ روانی در کدام دسته قرار دارد؟
- ۲- آیا استفاده از جنگ روانی در شاهنامه فردوسی با علم و آگاهی بوده است؟
- ۳- پرداخت فردوسی در تبیین جنگ‌های روانی چگونه است و آیا فردوسی خود در مهم جلوه دادن این نوع جنگ نقشی داشته است؟
- ۴- مهم‌ترین مصادیق جنگ روانی در شاهنامه کدام است؟

- ۵- شیوه‌ها و شگردهای جنگ روانی در شاهنامه چیست؟
- ۶- آیا امروزه می‌توان از شگردها و تاکتیک‌های نبرد در شاهنامه استفاده کرد و آیا بیان و فراگیری این اصول در نگرش و تصمیم‌گیری فرماندهان موثر است؟
- ۷- مهم‌ترین ابزارهای به کارگیری جنگ روانی در شاهنامه کدام است؟
- ۸- بیشترین، کم‌ترین، مؤثرترین، و کم‌اثرترین شگرد جنگ روانی در شاهنامه کدام است؟

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

مهم‌ترین فرضیه‌های این تحقیق عبارتند از:

- ۱- جدال و جنگ انواعی دارد که در شاهنامه قابل بررسی است.
- ۲- جنگ روانی از انواع جنگ درونی است که در آن روح و ذهن فرد درگیر می‌شود.
- ۳- جنگ روانی در شاهنامه نمود بسیاری دارد و شگردها و مصادیق گوناگونی بر این نوع جنگ مترتب است.
- ۴- فرماندهان در شرایط حساس جنگی زمانی می‌توانند سریع و درست تصمیم بگیرند که تاکتیک‌ها و راهکارهای مختلفی را در ذهنشان محاسبه کنند و در تعامل با وضعیت‌های گوناگون تمام جوانب را در نظر داشته باشند.
- ۵- جنگ روانی در شاهنامه همگام با جنگ بیرونی و عملی اجرا می‌شود.
- ۶- جنگ روانی خود می‌تواند مصادیق و رویکردهای مختلف داشته باشد.

۱-۶- پیشینه تحقیق

تاکنون در این زمینه تحقیق مستقل، فراگیر، جامع و کاملی از طرف محققان انجام نگرفته و به شاهنامه از این زاویه نگریسته نشده است و به مقوله روحی روانی، درون، نگرش و تفکرات جنگ توجه لازم نشده است. مباحثی هم که تا کنون مطرح شده محدود بوده و یا تنها جنگ افزارها، ظواهر و آداب جنگ (اصول نه‌گانه جنگ، صف آرایی‌ها، آمار و ارقام جنگ، ابزار و آلات رزم و غیره) را مورد

بررسی قرار داده، مانند؛ کتاب «آیین جنگ در شاهنامه فردوسی» تألیف سید کاظم موسوی یا کتاب «از رنگ گل تا رنج خار» تألیف قدمعلی سرامی و دیگری کتاب «راهبردها و فنون جنگ در شاهنامه» تألیف مسلم احمدی.

۱-۷- روش تحقیق

این تحقیق از نوع بنیادی نظری و مبتنی بر روش کتابخانه‌ای است که پس از گردآوری منابع مورد نیاز، مطالب لازم در قالب فیش جمع آوری شده و در نهایت دسته بندی شده و در نگارش نهایی مورد استفاده قرار گرفته است. در پاره‌ای موارد نیز از رایانماهای معتبر اینترنتی استفاده برده‌ایم.

در این زمینه پس از بیان آن دسته از اصول و قواعد و شیوه‌های جنگ روانی که در دوران باستان مورد استفاده قرار می‌گرفته و اکثر کارشناسان، متخصصان و نظریه‌پردازان در آن اتفاق نظر دارند و در کتب تخصصی موجود نیز بدان اشاره شده است با روش‌های جنگ روانی در شاهنامه مطابقت داده شده و شواهد و نمونه‌ها و مثال‌های مرتبط؛ از ابیات شاهنامه آورده شده و مورد بررسی قرار گرفته و بعضاً شرح داده شده است. در این زمینه از تمام بخش‌های شاهنامه چه در دوران اساطیری و چه در بخش پهلوانی و تاریخی استفاده شده است. شایان ذکر است انطباق پذیری این روش‌ها با برخی شیوه‌های نوین جنگ روانی نشان از راهبردی بودن روش‌های نبرد روانی در شاهنامه است که درخور توجه و اهمیت است.